

A Study into the Effective Communication and Social Skills of Preschool Children

Derya ATABEY

Alanya Alaaddin Keykubat University

Abstract:

The current study was carried out to investigate the relation between the effective communication skills and social skills of preschool children. The population of the study was made up of children attending to kindergarten in the city centre of Çorum. Randomly chosen in each class, 160 children in total comprised the sampling of the research. As the data collection tool of the study, "Personal Information Form", "Behaviour Scale for Kindergarten and Nursery Class (Social Skills Scale Section)" and "The Evaluation Scale for the Communication Skills of 5-6 Age Group" were used. The data obtained was analysed through SPSS 20 package program and relational research method were used. The effective communication skill levels and social skill levels of children were classified as low, medium and high. In order to determine the relation between effective communication skills and social skills of children, correlation analysis was made. At the end of the research, it was found that as the effective communication levels of children increased, so did social cooperation, social independence – social acceptance and social interaction levels. Depending on these results, some recommendations were made for educators, parents and researchers.

Keywords: *Effective communication skills, social skills, early childhood education*

Inönü University
Journal of the Faculty of Education
Vol 19, No 1, 2018
pp. 185-199
DOI: 10.17679/inuefd.323598

Received : 24.06.2017
Accepted : 24.01.2018

Suggested Citation

Atabey, D. (2018). A Study into the Effective Communication and Social Skills of Preschool Children, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(1), 185-199. DOI: 10.17679/inuefd.323598

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Being able to exhibit behaviours having social acceptance by the community is of great importance to live together (Tagay et al., 2010: 20). It is necessary that social skills be supported from the early childhood period onwards (Özyürek et al., 2015: 89; Yaşar Ekici, 2015: 224). True evaluation for the social skills of children is the basic factor for the communal health as they lead to key outcomes with regard to mental health, academic successes and other developmental fields (as cited in Humprey et al., 2011: 619). Merrill (2003) investigated social skills as "Social Cooperation", "Social Interaction" and "Social Independence" depending on the dimensions of social competency (as cited in Özbey: 2009: 31).

Effective communication is a significant component of social success made up of a great many social skills (Shapiro, 2004: 1). Being able to make effective communication is of great importance in order to live together (Tagay et al., 2010: 20). Linguistic and communication competencies are vital tools for learning, social skills, behavioural and emotional arrangements (Cohen, 2010: 1). The importance of communication is highlighted when individuals try to maintain their existence in a society and they become a social being by means of communication they make with others (Başer et al., 2016: 291). Communication is one of the most important developmental fields that must be supported in early childhood (Gooden and Kearns, 2013: 1). Communication skills acquired in early childhood period make a contribution to other developmental areas (as cited in Shonkoff and Phillips, 2000: 124).

Generating a healthy community is only possible by means of the fact that individuals carry out the works in cooperation, they become both a valuable independent individual and the one valuable in the community, and they stay in positive interaction in the social fields they deal with. Effective communication is considered to be the critical element for all these skills. Upon the review of the related literature, it was found that various studies were carried out over communication, but that not so many studies were carried out with regard to the relation between effective communication skills and social skills of children. In order to put a premium on the importance of effective communication skills on acquiring social skills, the need for carrying out the current study becomes clear.

Purpose

The current study was carried out to investigate the relation between effective communication skills and social skills of preschool children.

Sub-purposes;

- At what level are the social skills of preschool children?
- At what level are the communication skills of preschool children?
- To what extent is the relation between communication skills and social cooperation, social independence-social acceptance and social interaction skills?

Method

In the current study, relational research method which is considered among general research types was used (Büyükoztürk et al., 2012: 23). The population of the research was made up of children attending to a nursery school in the city centre of Çorum. The sampling of the study was comprised of 160 children in total chosen randomly in each class. As the data collection tool of the study, "Personal Information Form", "Behaviour Scale for Kindergarten and Nursery Class (Social Skills Scale Section)" and "The Evaluation Scale for the Communication Skills of 5-6 Age Group" were used. The data obtained was analysed through SPSS 20 package program. The effective communication skill levels and social skill levels of children were classified as low, medium and high. The relation between effective communication skills and social skills of preschool children was determined through correlation analysis.

Findings

In the current study that was carried out to investigate the relation between effective communication skills and social skills of preschool children, it was found that 28.75% of the children had active communication low level, 49.38% had medium level and 21.88% had high level; 29.38% minded others in communication at

low level, 46.88% at medium level and 23.75% at high level; 27.5% obeyed the rules in communication at low level, 50% at medium level and 22.5% at high level; 35.63% responded the other person positively in communication at low level, 40.63% at medium level and 23.75% at high level and 27.5% had total communication skill at low level, 52.5% at medium level and 20% at high level. It was also found that 33.13% of children had low level social cooperation skill, 31.87% at medium level and 35% at high level; 33.13% of children had low level social independence- social acceptance skill, 39.38% at medium level and 27.5% at high level; 32.5% of children had low level social interaction level, 14.37% at medium level and 53.13% at high level; and 29.38% of children had low level total social skill level, 49.38% at medium level and 21.25% at high level.

It was determined that as the active communication level of the children increased, so did social cooperation, social independence-social acceptance, social interaction and total social skill levels. As the children's level of minding others in communication increased, so did social cooperation, social independence-social acceptance, social interaction and total social skill levels. As the children's level of obeying the rules in communication increased, so did social cooperation, social independence- social acceptance, social interaction and total social skill levels. It was also found that as the children's level of responding the others positively in communication increased, so did social cooperation, social independence-social acceptance, social interaction and total social skill levels.

It was concluded that as the level of effective communication skills of the children increased, so did social cooperation, social independence-social acceptance, social interaction and total social skill levels.

Discussion & Conclusion

It is clear that there is a positive relation between effective communication skills and their social skills. It was found that as the levels of children's making active communication, of minding others in communication, of obeying the rules in communication and of responding others positively increased, the levels of social independence – social acceptance and social interaction increased as well.

In order that individuals can work together efficiently for the same purpose, it is necessary that they have a positive relation among them. It is likely to say that there lies effective communication in the basis of positive relations among individuals and effective communication provides positive relations among individuals. Individuals convey their positive and negative feelings – thoughts through communication. They get what others expect from him and their positive or negative feelings or thought by way of the message sent through communication. In order that an effective cooperation is made and positive results are obtained in the end, it is required that expectation are known and they are expressed through the words of courtesy and positive body language. For an easy access to the purpose, it is of importance that the individuals in cooperation combine their knowledge and propose solutions for a problem when they encounter with a problem. This is only realized thorough an effective communication. Children can work together in harmony when they start and carry on communication, convey their feelings and thoughts through verbal and non-verbal messages, try to understand the feelings and thoughts of others, listen to others, express their positive and negative feelings and thoughts through expressions of courtesy, appreciate the success of their friends and express their sympathy to their friends, and propose suitable solutions. According to Shapiro (2004), listening skill comprising the basis of effective communication contains both mental and emotional reconciliation (Shapiro, 2004: 117). Active listening is that the listener pay attention to the message sent by the speaker verbally or non-verbally. He gets the message, react and responds it. A good listener is careful, does not judge and he is thoughtful. He gives meaningful and neat feedback (as cited in Cao, 2006: 3). Children mostly focus on their own talk and do not pay attention to the thoughts, feelings and needs of others. Children could often be harsh, egoist or aggressive while talking. Parents want their children to understand what they say and respond with suitable behaviours, however, children cannot meet this expectation of their parents in most occasions. When children are inadequate in listening, this case makes parents anxious. As a result, they try to define their children as obstinate or opposition. If these problems go on, there could be some serious behavioural problems. In order to improve the positive behaviours of children, making them learn how to listen is an effective approach. Children send various messages to other children and their parents with their non-verbal communication behaviours (Shapiro, 2004: 117). In order to increase their social success, children must be aware of their non-verbal message they send and read the emotional meaning behind the message they take. Researches put a premium on the fact that non-verbal communication is of importance at social communication and verbal communication is important in conveying feelings. Not only words, but also how it is told is important. Body language, eye contact, posture, mimics, being aware of physical distance, physical

appearance, tone of voice, level of voice, the ups and downs at voice, pitch, difference at pronunciation that all comprise a part of non-verbal communication behaviours sends messages to other children and adults (Shapiro, 2004: 17). Cao (2006) stated that communication is both getting and giving information, active listening is a strategy to get the information and effective talking a strategy used to convey the information to others. In a study carried out by Çağdaş (1997), it was found that there became positive developments in the relation of children regarding cooperation and social relations at the end of "Training for Mother – Child Communication Language".

It is believed that the fact that as the effective communicative skills of children increase, so do their social acceptance and social independence levels results from the increase in children's starting and maintaining communication, expressing themselves more easily, proposing solutions. Önder et al. (2015) pointed out that healthy communication skills are of great importance in developing social relations. Children being able to convey their thoughts more effectively and speaking more clearly can carry on the games they play with other children (as cited in Shonkoff and Phillips, 2000: 124). Özer (2011) determined in a study carried out with university students that communication skills are of significant effect in adaption to social circles.

It is believed that the fact that as the effective communicative skills of children increase, so do their social interactive levels results from skills such as waiting for their turn to talk, listening to their peer or an adult carefully, owning communicative skills containing respecting to others' rights, using polite words like apologizing when necessary, sympathising others feelings and behaving affectionately when necessary, giving positive responses both verbally and non-verbally. Radley (1996) highlighted the importance of language and non-verbal communication behaviours for social interaction. Individuals make others meaningful through language and that's why language is in the forefront in interaction researches. Another important dimension of social interaction is non-verbal behaviours comprising mimics, tone of voice, gestures and attitudes (as cited in Savage 2011: 5). Children are in interaction in various ways. Some of them are adequate, some are not. It is observed that children sometime take toys from their peers by force, push them – hit or ignore the efforts to talk. In order that children can make successful interactions with their peers, children must be taught positive abilities (Bovey and Strain, 2003: 3). In a study carried out by Mendez et al., (2002) it was determined that children with high level communication skill have a higher level social interaction.

As a conclusion, it is believed that as the effective communication skill levels of children increases, so do the levels of social cooperation, social independence – social acceptance, social interaction and total social skill levels.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Etkili İletişim ve Sosyal Becerileri Üzerine Bir Çalışma

Derya Atabey

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi

Öz

Bu araştırma, okul öncesi dönem çocuklarının etkili iletişim becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, Çorum il merkezinde yer alan anasınıflarına devam eden çocuklar oluşturmuştur. Her sınıftan rasgele seçilen on çocuk, toplam 160 çocuk ise araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", "Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Sosyal Beceri Ölçeği Bölümü)" ve "5-6 Yaş Grubu Çocukların İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 20 paket programı ile analiz edilmiş ve ilişkisel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çocukların sosyal beceri düzeyleri ve etkili iletişim beceri düzeyleri düşük, orta ve yüksek olarak gruplandırılmıştır. Çocukların etkili iletişim becerileri ile sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık- sosyal kabul ve sosyal etkileşim becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi için korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda; çocukların etkili iletişim beceri düzeyi arttıkça sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık- sosyal kabul ve sosyal etkileşim düzeylerinin de arttığı saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda, eğitimcilere, ebeveynlere ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Etkili iletişim becerisi, sosyal beceri, okul öncesi eğitim

Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 19, Sayı 1, 2018
ss. 185-199
DOI: 10.17679/inuefd.323598

Gönderim Tarihi : 24.06.2017
Kabul Tarihi : 24.01.2018

Önerilen Atıf

Atabey, D. (2018). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Etkili İletişim ve Sosyal Becerileri Üzerine Bir Çalışma. *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 185-199. DOI: 10.17679/inuefd.323598

GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır (Samancı ve Diş, 2014: 575). Sosyal bir varlık olan insan, yaşamını diğer insanlarla birlikte sürdürür (Tagay vd., 2010: 20; Özabacı, 2006: 164). Toplum tarafından sosyal kabul gören davranışlar gösterebilmek ise birlikte yaşayabilmenin en önemli gerekliliğidir (Tagay vd., 2010: 20) ve nitelikli bir yaşam için oldukça önemlidir (Samancı ve Diş, 2014: 573).

Erken çocukluk dönemi, gelişimin en hızlı ve en kritik olduğu yıllardır. Bireylerin kişiliğini, erken çocukluk yıllarında kazanılan davranışlar biçimlendirir (Yaşar Ekici, 2013: 169). Sosyal gelişimin erken yıllardaki öneminden dolayı çocukların sosyal becerileri öğrenmeye ve uygulamaya ihtiyaçları vardır (Lynch ve Simpson, 2010: 3), dolayısıyla çocukların sosyal gelişimlerinin tespit ve takip edilmesi (Tunçeli ve Akman, 2014: 334) erken çocukluk döneminden itibaren sosyal becerilerin desteklenmesi gerekmektedir (Özyürek vd., 2015: 89; Yaşar Ekici, 2015: 224). Çocukların sosyal becerilerinin doğru değerlendirilmesi; ruh sağlığı, akademik başarılar ve diğer gelişim alanlarıyla ilgili anahtar sonuçlara ulaştırdığından dolayı toplum sağlığı için temel faktördür (Akt. Humphrey vd., 2011: 619). Merrill (2003), sosyal yeterliliğin boyutlarını dikkate alarak sosyal becerileri, "Sosyal İşbirliği", "Sosyal Bağımsızlık" ve "Sosyal Etkileşim" olarak incelemiştir (Akt. Özbey: 2009: 31).

Sosyal İşbirliği

İşbirliği; ortak bir amaç için bireylerin, başkalarıyla birlikte çalışarak enerjilerini birleştirmeleri olarak tanımlanabilir (Akt. Balat Uyanık ve Dağal Balaban, 2006: 14). İşbirliği; duygusal sağlığın oluşmasında önemli bir etkidir ve işbirliği dostça duyguların oluşmasını sağlar. Bireyler daha hassas davranırlar ve başkalarına güven duymayı öğrenirler. Özsaygıyı ve motivasyonu arttırır (Akt. Pica, 2011: 60). Çocuklar başkalarının fikirlerine saygı duyarlar ve başkalarının farklılıklarını ve benzerliklerini kabul ederler (Pica, 2011: 60). İşbirliği yapan bireyler sonuca daha çabuk ve daha kolay bir şekilde ulaşabilirler. İşbirliği içinde çalışan bireylerin paylaşımları ve bunun sonucu olarak sosyal hoşlanma düzeyleri artar (Akt. Balat Uyanık ve Dağal Balaban, 2006: 14).

Sosyal Bağımsızlık

Merrill' e (2003) göre sosyal bağımsızlık, kendi başına oyun oynama, farklı oyun gruplarına katılma ve kabul görme, sorun çözme, özgüven sahibi olma, iletişimi başlatma ve sürdürme, okula giderken zorluk çıkarmadan yakın çevresinden ayrılabilme gibi becerileri kapsamaktadır (Akt. Özbey, 2009: 34-35). Çocuklar aktif olarak öğrenirler. Çocuklar doğdukları günden itibaren çevresini keşfetmek ve anlamlandırmak isterler. Çocukluk, bağımsızlığın arttığı bir dönemdir. Çocuklar büyüdükçe ve geliştikçe kendilerini ifade edebilmek ve bağımsız olarak dünyayı keşfedebilmek için daha çok çabalarlar. Eğer çocukların başkalarının yanısıra kendi düşüncelerini tanımlarına yardım edilirse, çocuklar hem toplumun bir üyesi olarak hem de bireysel olarak sorumluluklarını anlamaya başlarlar. Kendi için birşey yapmak gelişim ve başarı için çok güçlü bir duygunun oluşmasını sağlar. Bağımsızlık, özsaygı, kişilik ve iyi oluşun gelişimine katkıda bulunur. Çocuklara seçim yapma fırsatları verildiğinde, kendileri için görevler üstlendiklerinde, aldıkları sorumluluklar arttığında kendilerini daha fazla toplumun bir bireyi olarak hissederler. Bu durum fark edildiğinde ve değerlendirildiğinde çocukların bağımsızlık gelişimi ve etkili öğrenmeleri desteklenir. Çocukların bağımsızlıkları desteklenirken bir grubun aktif ve değerli bir üyesi olmalarının yanı sıra kendi öğrenmeleri için aktif katılımcılar olmaları da sağlanır. Bu deneyimler uzun süreli başarılı öğrenmenin, pozitif benlik saygısının ve gelecekteki başarının temelini oluşturur (Touhill, 2013: 1-4).

Sosyal Etkileşim

Merrill (2003), sosyal etkileşimi, başka çocukların haklarına saygılı olma, onlara şefkat gösterme, yetişkinlerin sorunlarına duyarlı olma, oyuna davet edilme, aile ve okulda tartışmalara katılma, gerektiğinde özür dileme gibi beceriler olarak ifade etmektedir (Akt. Özbey, 2009: 32-33). Sosyal etkileşim çocukların sosyal ve duygusal gelişimini olumlu yönde destekler. Akranlarıyla başarılı etkileşim gösteren çocuklar bu yeteneklere sahip olmayan çocuklara göre daha popülerdirler, güçlü arkadaşlıkları vardır ve sınıf etkinliklerine daha çok katılırlar (Bovey ve Strain , 2003: 3).

Etkili iletişim birçok farklı sosyal beceriden oluşan sosyal başarının en önemli ögesidir (Shapiro, 2004: 1). Etkili iletişim kurabilmek, birlikte yaşayabilmek için son derece önemlidir (Tagay vd., 2010: 20). Dil ve iletişimsel yeterlilikler, öğrenme, sosyal ilişkiler, davranış ve duygu düzenlemeleri için hayati bir araçtır (Cohen, 2010: 1). Bireylerin toplum içinde varlığını sürdürmeye çalışmaları ve başkalarıyla kurduğu iletişim aracılığıyla toplumsal bir varlığa dönüştükleri düşünüldüğünde, iletişimin önemi ortaya çıkmaktadır (Başerer vd., 2016: 291). Etkili iletişim bireylerin amaçlarına ulaşmasını sağlar. Bireyler yaşamın her adımında ve her nerede olurlarsa olsunlar fikirlerini, düşüncelerini ve duygularını sözlü ve sözsüz olarak aktarabilmek için iletişime ihtiyaç duyarlar (Mahajan, 2015: 36).

İletişim basit sesler, el baş, göz vücut hareketleriyle başlar ve iletişim kurallarını içeren iletişime doğru ilerler. Çocuklar iletişim aracılığıyla ihtiyaçlarını karşılarlar ve diğer insanlarla etkileşime girerler. İletişim gelişimi, çocukların düşünce duygu ve bilgileri açıklama ve anlama becerilerini kazanmayı kapsar ve iletişim erken çocukluk döneminde desteklenmesi gereken en önemli gelişimsel alanlardan biridir (Gooden ve Kearns, 2013: 1). Erken çocukluk döneminde kazanılan iletişim becerileri diğer gelişim alanlarını desteklemektedir (Akt. Shonkoff ve Phillips, 2000: 124).

Sosyal iletişim bir dildir ve çocuklar bu dili öğrenmek için farklı kapasitelerde doğarlar fakat hiç şüphe yok ki uygulamalarla ve teşvik edildiklerinde etkili iletişimi kurmayı öğrenebilirler (Shapiro, 2004: 1), dolayısıyla okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların dil ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi (Önder vd., 2015: 356) çocukların sosyal başarılarına ulaşmaları için yeni becerilerin öğretilmesi ve bu becerileri uygulama fırsatının verilmesi gerekmektedir (Shapiro, 2004: 1). Uygun ve aktif deneyimsel öğrenme programları ile çocuklara kendilerini ifade etme fırsatı sağlanmalıdır (Department for Children, Education, Lifelong Learning and Skills, 2008: 28). Erken çocukluk yıllarında, duyarlı aileler ve öğretmenler çocukların iletişim becerilerini kazanmalarında zengin uyarıcı olarak önemli bir role sahiptir (Akt. Gooden ve Kearns, 2013: 1). Ebeveynler ve öğretmenler çocuklara model olduklarında ve onları etkili iletişim kurlmaları için cesaretlendirildiklerinde, çocuklar bu becerileri daha hızlı kazanırlar (Shapiro, 2004: 1). Uygun uyarıcılar çocukların bütün gelişim alanlarını desteklerken sınırlı uyarıcı çocukların gelişimine önemli ölçüde engel olabilir (Akt. Gooden ve Kearns, 2013: 1). İletişim gelişimi desteklenmeyen çocuklar bazı problem davranışlar gösterebilirler, tüm gelişim alanlarında olumsuzluklar ve akademik yaşamda yetersizlikler yaşayabilirler.

Sağlıklı bir toplumun oluşması; bireylerin işbirliği içinde çalışmaları, hem bağımsız hem de içinde buldukları toplumun değerli bir bireyi olmaları, yaşamın her alanında girdikleri sosyal alanda pozitif etkileşim içerisinde olmaları ile mümkündür. Etkili iletişimin ise tüm bu beceriler için kritik bir unsur olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde iletişim ile ilgili çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmektedir. İletişim ölçeklerinin geçerlilik güvenirlik çalışmaları (Korkut Owen ve Bugay, 2014; Öner vd., 2012; Avcil, 2011), iletişim programlarının etkisi (Önder vd., 2015; Gemci, 2012; Deniz, 2003; Ergin, 2003), anne baba çocuk iletişimi (Martz, 2017; Üçok, 2014; Şahin ve Aral, 2012; Arabacı, 2011; Banham vd., 2000), okul öncesi öğretmenlerinin iletişim becerileri (Hobjila, 2014; Tepeli ve Arı, 2011) ile ilgili araştırmalar yapılmıştır, ancak çocukların etkili iletişim becerilerinin sosyal becerileri üzerindeki rolüne ilişkin yeterli çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Etkili iletişim becerilerinin sosyal becerileri kazanmadaki önemini ortaya koymak için bu araştırmanın yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma okul öncesi dönem çocuklarının etkili iletişim becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Alt amaçlar,

- Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri ne düzeydedir?
- Okul öncesi dönem çocuklarının iletişim becerileri ne düzeydedir?
- Okul öncesi dönem çocuklarının etkili iletişim becerileri ile sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık- sosyal kabul ve sosyal etkileşim becerileri arasındaki ilişki nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, okul öncesi dönem çocuklarının etkili iletişim becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirildiği için bu araştırmada, genel araştırma türlerinden ilişkisel araştırma yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2012: 23).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Çorum il merkezinde yer alan anasınıflarına devam eden çocuklar oluşturmuştur. Her sınıftan rasgele seçilen on çocuk, toplam 160 çocuk ise araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgilere ait soruların yer aldığı ve anne - babalar tarafından doldurulan "Kişisel Bilgi Formu", Özbey ve Alisinanoğlu (2009) tarafından geçerliliği güvenirliliği yapılan ve öğretmenlerin çocukların sosyal becerilerine ilişkin doldurdıkları "Anakulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Sosyal Beceri Ölçeği Bölümü)" ile Önder, Dağal ve Şallı (2015) tarafından geliştirilen ve öğretmenlerin çocukların iletişim becerilerine ilişkin doldurdıkları "5-6 Yaş Grubu Çocukların İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu"nda; çocuğun cinsiyeti, doğum sırası, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi, yaşı, kardeş sayısı ve ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Çocuğun annesi ya da babası tarafından doldurulmaktadır.

Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Sosyal Beceri Ölçeği Bölümü)

"Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği"; 3-6 yaş çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarını ölçmek amacıyla 1994 yılında Kenneth W.Merril tarafından geliştirilmiş, 2003 yılında ölçek tekrar gözden geçirilerek 3-6 yaş arası toplam 3,317 çocuk ile norm çalışması yapılmıştır. Ölçek "Sosyal Beceri" ve "Problem Davranış" ölçekleri olmak üzere iki bağımsız ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin Türk çocukları için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Özbey ve Alisinanoğlu (2009) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada, "Sosyal Beceri Ölçeği" bölümü kullanılmıştır. "Sosyal Beceri Ölçeği"; "Sosyal İşbirliği" 11 madde, "Sosyal Bağımsızlık -Sosyal Kabul", 8 madde, "Sosyal Etkileşim" 4 madde olmak üzere üç alt boyut ve toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçek dörtlü likert tipi bir ölçektir. "Sosyal işbirliği" faktörünün Cronbach Alfa değeri .92, "Sosyal Bağımsızlık -Sosyal Kabul", faktörünün Cronbach Alfa değeri .88, "Sosyal Etkileşim" faktörünün Cronbach Alfa değeri .88; "Sosyal Beceri Ölçeği"nin toplam Cronbach Alfa değeri ise .94, olarak saptanmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 92 en düşük puan ise 23'dür. Toplam puanın yüksek olması çocukların sosyal becerilerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Özbey, 2012: 24-25).

5-6 Yaş Grubu Çocukların İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği

"5-6 Yaş Grubu Çocukların İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği"; 60-68 aylık çocukların iletişim becerilerini ölçmek amacıyla Önder, Dağal ve Şallı (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 46 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. "Aktif İletişimde Bulunma", "İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma", "İletişimde Kurallara Uyma", "Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme" olarak dört alt ölçekten oluşmaktadır. Alt boyutların iç tutarlılık değerleri ise; "Aktif İletişimde Bulunma" boyutunun Cronbach Alpha değeri 0.979, "İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma" boyutunun Cronbach Alpha değeri 0.974, "İletişimde Kurallara Uyma" boyutunun Cronbach Alpha değeri 0.970, "Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme" boyutunun Cronbach Alpha değeri 0.870 dir. Önder vd. (2015), ölçeği oluşturan alt boyutların tanımlarını ve kapsamalarını aşağıda yer alan şekilde ifade etmiştir.

Aktif İletişimde Bulunma: Bireyin karşılaştığı kişi veya kişilerle, akran gruplarıyla, ailesiyle, öğretmenleriyle ve diğer yabancılarla iletişimi başlatabilmesi, sürdürülebilmesi, duygu, düşünce, ihtiyaç ve beklentilerini rahat bir şekilde aktarabilmesidir.

İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma: Bireyin duygu, düşünce, ihtiyaç ve beklentilerini ifade ederken diğer kişilerin duygu, düşünce, ihtiyaç ve beklentilerini göz önüne aldığını gösterir biçimde iletişimde bulunmasıdır.

İletişimde Kurallara Uyma: Bireyin kişi ya da kişilerle iletişimde bulunurken karşısındaki kişiyi göz teması kurarak dikkatle dinlemesi, konuşma esnasında konuşma sırasına riayet etmesi, konuşurken nezaket sözcüklerini kullanabilmesi gibi iletişim kurallarına uymasındır.

Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme: Bir bireyin diğer kişilerin kendisiyle iletişim kurma çaba ve girişimlerine olumlu tepkiler göstermesidir.

Verilerin Toplanması

Okul öncesi dönem çocuklarının etkili iletişim becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada öncelikle Çorum il merkezinde yer alan anasınıflarının listesi elde edilmiştir. Çorum İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Araştırmacı, ilgili okulun müdürü ve okul öncesi öğretmenleriyle görüşerek, kendisini tanıtmış ve araştırmanın amacı ve formların doldurulması ile ilgili bilgi vermiştir. Öğretmen ile birlikte kararlaştırılan tarihte, doldurulmuş olan formlar öğretmenden teslim alınmıştır. Toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılarak istatistiksel analizleri yapılmıştır.

Verilerin İstatistiksel Analizi

"Kişisel Bilgi Formu", "Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Sosyal Beceri Ölçeği Bölümü)" ve "5-6 Yaş Grubu Çocukların İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" ile elde edilen veriler SPSS 20 paket programı ile analiz edilmiştir. Değişkenlerin normal dağılımdan gelme durumları araştırılırken birim sayıları nedeniyle Kolmogorov Smirnov'dan, normal dağılımdan gelmeyen değişkenler arasındaki ilişkiler incelenirken Spearman's korelasyon katsayısından yararlanılmıştır. 0.00-0.29 zayıf, 0.30-0.49 düşük, 0.50-0.69 orta, 0.70-0.89 kuvvetli, 0.90-1.00 çok kuvvetliyi göstermektedir. Değişkenin frekans dağılımı alınarak birikimli yüzde değerleri incelenerek ilk çeyrek ve son çeyreğe karşılık gelen değerlere göre gruplandırma yapılmıştır. İlk çeyrekte aşağıda olanlar düşük, son çeyreğin üzerinde olanlar yüksek, arasında kalanlar ise orta olarak sınıflandırılmıştır. Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0,05 kullanılmış; $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı bir ilişkinin olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1'de demografik özelliklere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1

Demografik Özelliklere İlişkin Dağılım Tablosu

		n	%
Çocuğun cinsiyeti	Kız	72	45
	Erkek	88	55
	Toplam	160	100
Çocuğun doğum sırası	Birinci çocuk	72	45
	İkinci çocuk	47	29,38
	Üçüncü çocuk	34	21,25
	Dördüncü çocuk	6	3,75
	Beşinci çocuk ve üzeri	1	0,63
	Toplam	160	100
	1 yıl	115	71,88
Çocuğun okul öncesi eğitime devam etme süresi	2 yıl	38	23,75
	3 yıl ve üzeri	7	4,38
	Toplam	160	100

Tablo 1'de çocukların demografik özelliklerine ilişkin dağılımları incelendiğinde; örnekleme oluşturan çocukların, %45'nin kız, %55'nin erkek olduğu, %45'nin birinci, %29.38'nin ikinci, %21.25'nin üçüncü, %3.75'nin dördüncü, %0.63'nün beşinci çocuk ve üzeri olduğu, %71.88'nin bir yıl, %23.75'nin iki yıl, %4.38'nin üç yıl ve üzeri okul öncesi eğitim kurumuna devam ettiği görülmektedir.

Tablo 2'de demografik özelliklere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2

Çocukların Yaşı ve Kardeş Sayısına İlişkin Dağılım Tablosu

	n	Mean	Median	Min	Max	ss
Yaş	160	4,94	5,00	4,00	6,00	,52
Kardeş sayısı	160	1,2	1	0	4	0,84

Tablo 2'de çocukların yaşı ve kardeş sayısına ilişkin dağılımları incelendiğinde; çocukların yaş ortalamasının 4.94, en yüksek yaşa sahip çocuğun 6, en düşük yaşa sahip çocuğun 4 yaşında olduğu, çocukların kardeş sayısı ortalamalarının 1.2, en çok kardeşe sahip çocuğun 4 kardeşe sahip olduğu, en az kardeşe sahip olan çocuğun ise hiç kardeşinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 3'de ölçeklerden alınan puanlara ilişkin dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 3

Ölçek Puanlarına İlişkin Dağılım Tablosu

	n	Mean	Median	Min	Max	ss
Aktif İletişimde Bulunma	160	59,91	61,00	28,00	75,00	13,27
İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma	160	50,97	51,00	19,00	65,00	11,59
İletişimde Kurallara Uyma	160	65,99	67,00	31,00	80,00	12,02
Karşındakine Olumlu Tepki Gösterme	160	7,82	8,00	3,00	10,00	1,83
İletişim Ölçeği Toplam	160	184,69	187,00	82,00	230,00	36,98
Sosyal İşbirliği	160	40,04	42	11	44	5,46
Sosyal Bağlımsızlık - Sosyal Kabul	160	27,22	29	8	32	4,99
Sosyal Etkileşim	160	14,14	16	4	16	2,64
Sosyal Beceri Ölçeği Toplam	160	81,41	85	23	92	11,76

Tablo 3'de ölçeklerden alınan puanlara ilişkin dağılım incelendiğinde; çocukların aktif iletişimde bulunma ortalama puanının 59.91, iletişimde diğerlerini dikkate alma ortalama puanının 50.97, iletişimde kurallara uyma ortalama puanının 65.99, karşısındakine olumlu tepki gösterme ortalama puanının 7.82 ve iletişim toplam ortalama puanının 184.69 olduğu, sosyal işbirliği becerileri ortalama puanının 40.04, sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileri ortalama puanının 27.22, sosyal etkileşim becerileri puanının 14.14, sosyal beceri toplam puanının 81.41 olduğu görülmektedir.

Tablo 4'de ölçeklerden alınan puanların düzeylerine göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 4

Ölçeklerden Alınan Puanların Düzeylerine Göre Dağılım Tablosu

	Düşük				Orta				Yüksek				Toplam			
	n	%	Min	Max	n	%	Min	Max	n	%	Min	Max	n	%	Min	Max
Aktif İletişimde Bulunma	46	28,75	28	53	79	49,38	54	74	35	21,88	75	75	160	100	28	75
İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma	47	29,38	19	45	75	46,88	46	63	38	23,75	64	65	160	100	19	65
İletişimde Kurallara Uyma	44	27,5	31	60	80	50	61	78	36	22,5	79	80	160	100	31	80
Karşısındakine Olumlu T. Gösterme	57	35,63	3	7	65	40,63	8	9	38	23,75	10	10	160	100	3	10
İletişim Ölçeği Toplam	44	27,5	82	165	84	52,5	166	225	32	20	226	230	160	100	82	230
Sosyal İşbirliği	53	33,13	11	39	51	31,87	40	43	56	35	44	44	160	100	11	44
Sosyal Bağımsızlık - Sosyal Kabul	53	33,13	8	25	63	39,38	26	31	44	27,5	32	32	160	100	8	32
Sosyal Etkileşim	52	32,5	4	13	23	14,37	14	15	85	53,13	16	16	160	100	4	16
Sosyal Beceri Ölçeği Toplam	47	29,38	23	78	79	49,38	79	91	34	21,25	92	92	160	100	23	92

Tablo 4'de ölçeklerden alınan puanların düzeylerine göre dağılım tablosu incelendiğinde; çocukların %28.75'nin düşük, %49.38'nin orta, %21.88'nin yüksek düzeyde aktif iletişimde bulunma düzeyine sahip olduğu, %29.38'nin düşük, %46.88'nin orta, %23.75'nin yüksek düzeyde iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeyine sahip olduğu, %27.5'nin düşük, %50'sinin orta, %22.5'nin yüksek düzeyde iletişimde kurallara uyma düzeyine sahip olduğu, %35.63'nün düşük, %40.63'nün orta, %23.75'nin yüksek düzeyde karşısındakine olumlu tepki gösterme düzeyine sahip olduğu, %27.5'nin düşük, %52.5'nin orta, %20'sinin yüksek düzeyde toplam iletişim becerisine sahip olduğu görülmektedir. Çocukların %33.13'nün düşük, %31.87'sinin orta, %35'nin sosyal işbirliği beceri düzeyine sahip olduğu, %33.13'nün düşük, %39.38'nin orta, %27.5'nin yüksek düzeyde sosyal bağımsızlık- sosyal kabul beceri düzeyine sahip olduğu, %32.5'nin düşük, %14.37'sinin orta, %53.13'nün yüksek düzeyde sosyal etkileşim düzeyine sahip olduğu, %29.38'nin düşük, %49.38'nin orta, %21.25'nin yüksek düzeyde toplam sosyal beceri düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5'de çocukların sosyal beceri ve iletişim düzeyleri arasındaki ilişkiye dair korelasyon analizi sonucu yer almaktadır.

Tablo 5

Çocukların Sosyal Beceri ve İletişim Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Analizi Tablosu

	Aktif İletişimde Bulunma	İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma	İletişimde Kurallara Uyma	Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme	İletişim Toplam
Sosyal İşbirliği	r 0,379**	0,483**	0,554**	0,433**	0,483**
	p 0,001	0,001	0,001	0,001	0,001
	n 160	160	160	160	160
Sosyal Bağımsızlık - Sosyal Kabul	r 0,747**	0,747**	0,678**	0,678**	0,757**
	p 0,001	0,001	0,001	0,001	0,001
	n 160	160	160	160	160
Sosyal Etkileşim	r 0,615**	0,629**	0,599**	0,583**	0,640**
	p 0,001	0,001	0,001	0,001	0,001
	n 160	160	160	160	160
Sosyal Beceri Ölçeği Toplam	r 0,677**	0,716**	0,702**	0,652**	0,727**
	p 0,001	0,001	0,001	0,001	0,001
	n 160	160	160	160	160

Tablo 5' de çocukların sosyal beceri ve iletişim düzeyleri arasındaki ilişkiye dair korelasyon analizi sonucu incelendiğinde; sosyal işbirliği puanı ile aktif iletişimde bulunma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu ilişki zayıf ve aynı yönlüdür (r=0,379). Aktif iletişimde bulunma puanı

arttıkça sosyal işbirliği puanı da artmaktadır. Sosyal bağımsızlık - sosyal kabul puanı ile aktif iletişimde bulunma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,747$). Aktif iletişimde bulunma puanı arttıkça sosyal bağımsızlık- sosyal kabul puanı da artmaktadır. Sosyal etkileşim puanı ile aktif iletişimde bulunma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,615$). Aktif iletişim puanı arttıkça sosyal etkileşim puanı da artmaktadır. Sosyal beceri ölçeği toplam puanı ile aktif iletişimde bulunma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki güçlü ve aynı yönlüdür ($r=0,677$). Aktif iletişimde bulunma puanı arttıkça sosyal beceri ölçeği toplam puanı da artmaktadır.

Sosyal işbirliği puanı ile iletişimde diğerlerini dikkate alma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki zayıf ve aynı yönlüdür ($r=0,483$). İletişimde diğerlerini dikkate alma puanı arttıkça sosyal işbirliği puanı da artmaktadır. Sosyal bağımsızlık - sosyal kabul puanı ile iletişimde diğerlerini dikkate alma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,747$). İletişimde diğerlerini dikkate alma puanı arttıkça sosyal bağımsızlık - sosyal kabul puanı da artmaktadır. Sosyal etkileşim puanı ile iletişimde diğerlerini dikkate alma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,629$). İletişimde diğerlerini dikkate alma puanı arttıkça sosyal etkileşim puanı da artmaktadır. Sosyal beceri ölçeği toplam puanı ile iletişimde diğerlerini dikkate alma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,716$). İletişime diğerlerini dikkate alma puanı arttıkça sosyal beceri ölçeği toplam puanı da artmaktadır.

Sosyal işbirliği puanı ile iletişimde kurallara uyma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,554$). İletişimde kurallara uyma puanı arttıkça sosyal işbirliği puanı da artmaktadır. Sosyal bağımsızlık - sosyal kabul puanı ile iletişimde kurallara uyma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,678$). İletişimde kurallara uyma puanı arttıkça sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul puanları da artmaktadır. Sosyal etkileşim puanı ile iletişimde kurallara uyma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,599$). İletişimde kurallara uyma puanı arttıkça sosyal etkileşim puanı da artmaktadır. Sosyal beceri ölçeği toplam puanı ile iletişimde kurallara uyma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,702$). İletişimde kurallara uyma puanı arttıkça sosyal beceri ölçeği toplam puanı da artmaktadır.

Sosyal işbirliği puanı ile karşısındakine olumlu tepki gösterme puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki zayıf ve aynı yönlüdür ($r=0,433$). Karşısındakine olumlu tepki gösterme puanı arttıkça sosyal işbirliği puanı da artmaktadır. Sosyal bağımsızlık - sosyal kabul puanı ile karşısındakine olumlu tepki gösterme puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,678$). Karşısındakine olumlu tepki gösterme puanı arttıkça sosyal bağımsızlık- sosyal kabul puanı da artmaktadır. Sosyal etkileşim puanı ile karşısındakine olumlu tepki gösterme puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,583$). Karşısındakine olumlu tepki gösterme puanı arttıkça sosyal etkileşim puanı da artmaktadır. Sosyal beceri ölçeği toplam puanı ile karşısındakine olumlu tepki gösterme puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,652$). Karşısındakine olumlu tepki gösterme puanı arttıkça sosyal beceri ölçeği toplam puanı da artmaktadır.

Sosyal işbirliği puanı ile iletişim toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki zayıf ve aynı yönlüdür ($r=0,483$). İletişim toplam puanı arttıkça sosyal işbirliği puanı da artmaktadır. Sosyal bağımsızlık - sosyal kabul puanı ile iletişim toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki güçlü ve aynı yönlüdür ($r=0,757$). İletişim toplam puanı arttıkça sosyal bağımsızlık - sosyal kabul puanı da artmaktadır. Sosyal etkileşim puanı ile iletişim toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,640$). İletişim toplam puanı arttıkça sosyal etkileşim beceri puanı da artmaktadır. Sosyal beceri ölçeği toplam puanı ile iletişim toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki orta düzeyde ve aynı yönlüdür ($r=0,727$). İletişim toplam puanı arttıkça sosyal beceri ölçeği toplam puanı da artmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Tartışma

Çocukların etkili iletişim becerileri ile sosyal becerileri arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir. Çocukların aktif iletişimde bulunma, iletişimde diğerlerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma ve karşısındakine olumlu tepki gösterme düzeyleri arttıkça sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık - sosyal kabul ve sosyal etkileşim düzeylerinin de arttığı sonucuna varılmıştır.

Bireylerin aynı amaç doğrultusunda verimli bir şekilde beraber çalışabilmeleri için aralarında pozitif bir ilişkinin olması gerekir. Bireyler arasındaki olumlu ilişkilerin temelinde etkili iletişimin olduğu ve etkili iletişimin bireyler arasında olumlu ilişkileri sağladığı söylenebilir. Bireyler beklentilerini, olumlu ve olumsuz duygularını- düşüncelerini iletişim aracılığıyla aktarırlar. Başkalarının kendisinden beklentilerini olumlu ve olumsuz duygularını- düşüncelerini iletişim aracılığıyla gönderilen mesaj ile alırlar. Etkili işbirliği yapılabilmesi ve sonucunda pozitif sonuçlara ulaşılabilmesi için beklentilerin bilinmesi ve bu beklentilerin nezaket sözcükleri ve pozitif beden dili ile ifade edilmesi gerekmektedir. Amaca daha kolay ulaşılabilmesi için işbirliği yapan bireylerin bilgilerini birleştirmeleri, herhangi bir problem yaşandığında, problem için çözüm önerilerinde bulunulması önemlidir. Bu ise ancak etkili iletişim aracılığıyla gerçekleşebilir. Çocuklar iletişimi başlattıklarında ve devam ettirdiklerinde, duygu ve düşüncelerini uygun sözlü ve sözsüz mesajlarla ilettiklerinde, başkalarının duygu ve düşüncelerini anlamaya çalıştıklarında, diğerlerini dinlediklerinde, olumlu ve olumsuz duygularını ve düşüncelerini nezaket ifadeleri kullanarak ifade ettiklerinde, arkadaşlarının başarılarını takdir ettiklerinde ve onlara olan sevgilerini dile getirdiklerinde uygun çözüm önerilerinde bulduklarında birbirleriyle daha uyumlu olarak çalışabilirler. Shapiro' ya (2004) göre etkili iletişimin temelini oluşturan dinleme becerisi hem zihinsel hem de duygusal uzlaşmayı içerir (Shapiro, 2004: 117). Aktif dinleme konuşanın gönderdiği mesaja dinleyicinin sözlü veya sözsüz olarak dikkat etmesidir. Mesajı anlar, tepki verir ve mesaja cevap verir. İyi bir dinleyici dikkatlidir, yargılamaz ve anlayışlıdır. Anlamlı ve özenli geri bildirimler verir (Akt. Cao, 2006: 3). Çocuklar genellikle kendi konuşmalarına odaklanırlar ve diğerlerinin düşüncelerine, hislerine ve ihtiyaçlarına dikkat etmezler. Çocuklar konuşurken sıklıkla sert, bencil ya da saldırgan olabilirler. Ebeveynler çocuklarından ne söylediklerini anlamalarını ve uygun davranışlarla karşılık vermelerini isterler, ancak çocuklar çoğunlukla ebeveynlerinin bu beklentisini karşılayamazlar. Çocuklar dinleme konusunda yetersiz olduklarında bu durum ebeveynleri endişelendirir. Bunun sonucunda genellikle çocuklar inatçı ya da muhalefet olarak nitelendirilmeye başlanır. Eğer bu problemler devam ederse ciddi davranış problemleri oluşabilir. Çocukların olumlu davranışlarını geliştirebilmek için dinlemeyi öğrenmelerini sağlamak oldukça etkili bir yaklaşımdır. Çocuklar sözsüz iletişim davranışları ile diğer çocuklara ve yetişkinlere çeşitli mesajlar gönderirler (Shapiro, 2004: 117). Sosyal başarıların artması için çocuklar gönderdikleri sözsüz mesajın farkında olmalı ve aldıkları mesajın arkasındaki duygusal anlamı okumalıdır. Araştırmalar sosyal iletişimde sözsüz iletişimin duyguları iletilmede sözlü iletişimden daha önemli olduğunu vurgulamaktadır. Sadece kelimeler değil aynı zamanda nasıl söylendiğinde de önemlidir. Çocukların sözsüz iletişim davranışlarının her bir parçasını oluşturan beden dili, göz kontağı, duruş, yüz ifadesi, fiziksel mesafenin farkında olma, fiziksel görünüm, ses tonu, ses seviyesi, sesin alçalıp yükselmesi, vurgu, telaffuz farklılıkları diğer çocuklara ve yetişkinlere mesajlar gönderir (Shapiro, 2004: 17). Cao (2006) iletişimin bilginin hem alınması hem de verilmesi olduğunu, aktif dinlemenin bilgiyi almak için bir strateji, etkili konuşmanın ise bilgiyi diğerlerine aktarmayı sağlayan bir strateji olduğunu belirtmiştir. Çağdaş (1997) tarafından yapılan araştırmada, annelere verilen "Anne- Çocuk İletişim Dili Eğitimi" sonucunda, çocukların işbirliği ve sosyal ilişkilerle ilişkili davranışlarında olumlu gelişmeler olduğu saptanmıştır.

Çocukların etkili iletişim beceri düzeyleri arttıkça sosyal kabul ve sosyal bağımsızlık düzeylerinin de artmasının, çocukların iletişimi başlatma ve sürdürme, kendisini daha rahat ifade etme, çözüm önerisinde bulunma gibi becerilerinin artmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Önder vd. (2015) sağlıklı kurulan iletişim becerilerinin sosyal ilişkilerin gerçekleştirilmesi için oldukça önemli olduğunu belirtmişlerdir. Fikirlerini daha etkili iletebilen ve açık konuşan çocuklar diğer çocuklarla oynadıkları oyunlarını daha iyi sürdürürler (Akt. Shonkoff ve Phillips, 2000: 124). Özer (2011), üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada, iletişim becerisinin sosyal ortamlara uyumda önemli etkisinin olduğunu saptamıştır.

Çocukların etkili iletişim beceri düzeyleri arttıkça sosyal etkileşim düzeylerinin artmasının; söz almak için sırasını beklemek, akranını ya da yetişkini dikkatle dinlemek başkalarının haklarına saygı duymayı içeren iletişim becerilerine sahip olmak, özür dilemek gibi gerektiğinde nezaket sözcüklerini kullanmak, başkalarının duygularını anlayıp gerektiği zaman şefkatli davranmak, gerek sözlü gerek sözsüz olarak olumlu tepkiler vermek gibi becerilerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Radley (1996), sosyal etkileşim için dilin ve sözsüz iletişim davranışlarının önemini vurgulamaktadır. Bireyler başkalarını dil aracılığıyla anlamlandırmakta, dolayısıyla dil etkileşim araştırmalarında ön sıralarda yer almaktadır. Sosyal etkileşimin

önemli bir boyutunu ise sözel olmayan davranışlar; yüz ifadeleri, ses tonu, jest ve tavır oluşturmaktadır (Akt. Savage 2011: 5). Çocuklar farklı yollara etkileşim kurarlar. Bunlardan bazıları uygunken bazıları uygun değildir. Çocukların akranlarından oyuncakları zorla aldığı, ittiği - vurduğu ya da arkadaşlarından birinin onunla konuşma çabalarına aldırmadıkları gözlenmektedir. Çocukların akranlarıyla başarılı etkileşimler kurabilmeleri için çocuklara pozitif yetenekler öğretilmelidir (Bovey ve Strain , 2003: 3). Mendez vd. (2002) tarafından yapılan araştırmada daha gelişmiş iletişim becerisine sahip olan çocukların daha yüksek düzeyde sosyal etkileşime sahip oldukları belirtilmiştir.

Sonuç

Okul öncesi dönem çocuklarının etkili iletişim becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada, çocukların %28.75'nin düşük, %49.38'nin orta, %21.88'nin yüksek düzeyde aktif iletişimde bulunma düzeyine sahip olduğu, %29.38'nin düşük, %46.88'nin orta, %23.75'nin yüksek düzeyde iletişimde diğerlerini dikkate aldığı, %27.5'nin düşük, %50'sinin orta, %22.5'nin yüksek düzeyde iletişimde kurallara uyduğunu, %35.63'nün düşük, %40.63'nün orta, %23.75'nin yüksek düzeyde karşısındakine olumlu tepki gösterdiğini, %27.5'nin düşük, %52.5'nin orta, %20'sinin yüksek düzeyde toplam iletişim becerisine sahip olduğu görülmektedir. Çocukların %33.13'nün düşük, %31.87'sinin orta, %35'nin sosyal işbirliği becerisine sahip olduğu, %33.13'nün düşük, %39.38'nin orta, %27.5'nin yüksek düzeyde sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerilerine sahip olduğu, %32.5'nin düşük, %14.37'sinin orta, %53.13'nün yüksek düzeyde sosyal etkileşim düzeyine sahip olduğu, %29.38'nin düşük, %49.38'nin orta, %21.25'nin yüksek düzeyde toplam sosyal beceri düzeyine sahip olduğu bulunmuştur.

Çocukların aktif iletişimde bulunma düzeyi arttıkça sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık- sosyal kabul, sosyal etkileşim ve toplam sosyal beceri düzeylerinin de arttığı görülmüştür. Çocukların iletişimde diğerlerini dikkate alma düzeyi arttıkça sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık- sosyal kabul, sosyal etkileşim ve toplam sosyal beceri düzeylerinin de arttığı saptanmıştır. Çocukların iletişimde kurallara uyma düzeyi arttıkça sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık- sosyal kabul, sosyal etkileşim ve toplam sosyal beceri düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Çocukların karşısındakine olumlu tepki gösterme düzeyi arttıkça sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık- sosyal kabul, sosyal etkileşim ve toplam sosyal beceri düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir.

Çocukların etkili iletişim beceri düzeyi arttıkça sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık- sosyal kabul, sosyal etkileşim ve toplam sosyal beceri düzeylerinin de arttığı sonucuna varılmıştır.

Öneriler

- Eğitimcilerle yönelik, "Çocuklarda iletişim becerileri ve sosyal beceriler" konulu hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi önerilebilir.
- Eğitimcilerle, "Okul öncesi dönemde iletişim becerileri, önemi, geliştirme yöntemleri" ile ilgili eğitimler, konferanslar, seminerler, paneller düzenlemeleri önerilebilir.
- Eğitimcilerle, çocukların iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim programları hazırlamaları ve sonuçlarını değerlendirmeleri önerilebilir.
- Anne babalara, "Okul öncesi dönemde iletişim becerileri, önemi, geliştirme yöntemleri" ile ilgili eğitimlere, konferanslara, seminerlere, panellere katılmaları, ilgili yayın ve araştırmaları incelemeleri, eğitimcilerle işbirliği içinde çalışmalarını önerilebilir.
- Araştırmacılara, iletişim becerileri ile farklı sosyal beceriler arasındaki ilişkiyi, iletişim engellerini, iletişim programlarının çocukların gelişim alanlarına etkisini incelemeleri önerilebilir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Alisinanoğlu, F., & Özbey, S. (2009). Anaokulu ve anasınıfı davranış ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1: 173-198.
- Arabacı, N. (2011). *Anne-baba-çocuk iletişimini değerlendirme aracının (ABÇİDA) geliştirilmesi ve anne-baba-çocuk iletişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Avcil, S. (2011). *Sosyal iletişim ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği*. Uzmanlık Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İzmir.
- Balat Uyanık, G., & Dağal Balaban, A. (2006). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. 1. Baskı. Ankara: KÖK.
- Banham, V., Hanson, J., Higgins, A., & Jarrett, M. (2000). Parent-child communication and its perceived effects on the young child's developing self-concept. *Paper presented at the Annual Meeting of the Australian Institute of Family Studies Conference (7th, Sydney, Australia, July 24-26)*. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED458631.pdf> (Erişim tarihi: 01.06.2017).

- Başerer, Z., Başerer, D., & Demirkaya, P. N. (2016) . Kişiler arası iletişim engelleri ölçeği geliştirme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 43: 290-303.
- Bovey, T., & Strain, P. (2003). Promoting positive peer social interactions. What Works Briefs Series 8 *Center on the Social and Emotional Foundations for Early Learning*. Project funded by the Child Care and Head Start Bureaus in the U.S. Department of Health and Human Services <http://csefel.vanderbilt.edu/briefs/wwb8.pdf> (Erişim: 04.06.2017).
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 2. Baskı, Ankara: Pegem A.
- Cao, C. (Edt). (2006). *Communication and problem solving*. First Edition, California Childcare Health Program. http://cchp.ucsf.edu/sites/cchp.ucsf.edu/files/6_CCHACommunication_0406_FNL.pdf (Erişim tarihi: 28.05.2017).
- Cohen, N. J. (2010). The impact of language development on the psychosocial and emotional development of young children. *Encyclopedia on Early Childhood Development*. <http://www.child-encyclopedia.com/sites/default/files/textes-experts/en/622/the-impact-of-language-development-on-the-psychosocial-and-emotional-development-of-young-children.pdf> (Erişim tarihi: 24.05.2017).
- Çağdaş, A. (1997). *İletişim dilinin 4-5 yaş çocuklarının sosyal gelişimine etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı, Konya.
- Deniz, İ. (2003). *İletişim becerileri eğitiminin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin iletişim becerisi düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.
- Department for Children, Education, Lifelong Learning and Skills (Yr Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau) (2008). *Language, literacy and communication skills*. Welsh Assembly Government. <http://learning.gov.wales/docs/learningwales/publications/130612-language-literacy-and-communication-skills-en.pdf> (Erişim tarihi:24.05.2017).
- Ergin, H. (2003). *İletişim becerileri eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının iletişim beceri düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Gemci, H. (2012). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerine uygulanan etkili iletişim ve empatik beceri eğitiminin öğrencilerin iletişim ve empatik becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, İzmir.
- Gooden, C., & Kearns, J. (2013). The importance of communication skills in young children. HDI Research Brief, Summer. https://www.hdi.uky.edu/wp-content/uploads/2015/03/ResearchBriefSummer_2013.pdf (Erişim tarihi: 24.05.2017).
- Hobjila, A. (2014). Challenges in continuing education of primary and preschool teachers in Romania: Teachers - students' parents communication. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 142: 684-690.
- Humphrey, N., Kalambouka, A., Wigelsworth, M., Lendrum, A., Deighton, J., & Wolpert, M. (2011). Measures of social and emotional skills for children and young people: A systematic review. *Educational and Psychological Measurement*, 71 (4): 617-637.
- Korkut Owen, F., & Bugay, A. (2014). İletişim becerileri ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (2): 51-64.
- Lynch, S. A., & Simpson, C. G. (2010). Social skills: Laying the foundation for success. *Dimensions of Early Childhood*, 38 (2): 3-12.
- Mahajan, R. (2015). The key role of communication skills in the life of professionals. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 20 (12): 36-39.
- Martz, J. (2017). *The impact of effective communication on the quality of parent-child interactions*. Unpublished master's thesis. Department of Psychology, The Faculty of the Graduate School of Arts and Sciences, Brandeis University, United States.
- Mendez, J. L., Fantuzzo, J., & Cicchetti, D. (2002). Profiles of social competence among lowincome African American preschool children. *Child Development*, 73(4): 1085-1100.
- Önder, A., Balaban Dağal, A., & Şallı, D. (2015). 5-6 yaş çocukları için iletişim becerileri ölçeği geçerlik-güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4 (1): 1-13.
- Önder, A., Balaban Dağal, A., & Şallı, D. (2015). 60-68 aylık çocuklara iletişim becerilerinin kazandırılmasında "İletişim becerileri programının" etkisinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4 (3): 355-362.

- Öner, P., Öner, Ö., Çöp, E., & Münir, K. (2012). Sosyal iletişim ölçeğinin okul öncesi çocuklardaki geçerlik ve güvenilirliği. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 22 (1): 43- 50.
- Özabacı, N. (2006). Çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerin sosyal becerileri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1): 163-179.
- Özbey, S. (2012). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarının okul ve ev ortamına göre incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23 (2): 21-32.
- Özbey, S. (2009). *Anaokulu ve anasınıfı davranış ölçeğinin (pkbs-2) geçerlik güvenilirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Özer, D. (2011). *Etkili iletişim becerilerinin sosyal ortama uyum sağlamadaki işlevi: Fırat Üniversitesi uygulaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Elazığ.
- Özyürek, A., Özkan, İ., Begde, Z., & Yavuz, N. (2015). Okul öncesi dönem çocuklar için hareket ve sosyal becerilerin gelişiminin desteklenmesine yönelik eğitim programı. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, Special Issue 3: 89- 98.
- Pica, R. (2011). Helping children cooperate. *Young Children*, November: 60-61.
- Samancı, O., & Diş, O. (2014). Sosyal becerileri zayıf olan ilköğrencilerinin tutum ve davranışlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22 (2): 573- 590.
- Savage, L. (2011). *Exploring young children's social interactions in technology-rich preschool environments*. Unpublished doctoral dissertation, Department of Doctor of Philosophy in Education. University of Stirling, Scotland.
- Shankoff, J. P., & Phillips, D. A. (Eds.) (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. Washington, D.C. National Academy Press.
- Shapiro, L. E. (2004). *101 ways to teach children social skills. A Ready-To-Use, Reproducible Activity Book*. United States of America: Bureau for At-Risk Youth http://www.socialskillscentral.com/free/101Ways_Teach_Children_Social_Skills.pdf (Erişim tarihi: 23.05.2017).
- Şahin, S., & Aral, N. (2012). Aile içi iletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (3): 55-66.
- Tagay, Ö., Baydan, Y., & Voltan Acar, N. (2010). Sosyal beceri programının (blocks) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (3): 19-28.
- Tepeli, K., & Arı, R. (2011). Okul öncesi eğitim öğretmeni ve öğretmen adaylarının iletişim ve sosyal becerilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26: 385-394.
- Touhill, L. (2013). Promoting independence and agency. National Quality Standard Professional Learning Program, NQS PLP e- Newsletter No: 64. http://www.earlychildhoodaustralia.org.au/nqsplp/wp-content/uploads/2013/10/NQS_PLP_E-Newsletter_No64.pdf (Erişim tarihi: 03.06.2017).
- Tunçeli, H. İ., & Akman, B. (2014). Anaokullarına devam eden 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin okul olgunluklarına etkilerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 (4): 333-341.
- Üçok, A. (2014). *Ailede anne baba çocuk iletişimi üzerine sosyolojik bir değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Kırıkkale.
- Yaşar Ekici, F. (2013). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına katılan ve katılmayan ailelerin çocuklarının sosyal beceriler açısından karşılaştırılması. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (3): 167-186.
- Yaşar Ekici, F. (2015). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Black Sea Journal of Social Sciences*, Yıl 7, Hüseyin Hüsnü Tekişik Özel Sayısı, Cilt 1: 223-259.

İletişim/Correspondence

Yrd. Doç. Dr. Derya ATABEY
deryaatabey1982@gmail.com